

luti« (»Sukromna bolnica sv. Marije de la Salute«) u naselju Moždenec kraj Novoga Marofa, u kojoj su se besplatno liječili stanovnici toga kraja i šire okolice. Tijekom Prvoga svjetskog rata u njoj su bili zbrinjavani ranjenici. Upravitelj kraljevske kotarske oblasti Svetozar Grubić uputio joj je povodom osnutka bolnice javnu zahvalu (objavljena u *Narodnim novinama* 28. V. 1890). Bolnica je djelovala sve do odlaska obitelji Erdődy iz Novoga Marofa 1923. Kao dobročiniteljica, bila je odlikovana mnogobrojnim odlikovanjima, među ostalim Jelisavinim redom I. razreda i crkvenim odličjem pape Pija X. *Pro Ecclesia et Pontifice*. Osim humanitarnom djelatnošću, pod pseudonimom *Lios* bavila se i glazbom. Kao pijanistica nastupila je 1882. na dobrotvornome koncertu za žrtve poplava u Koruškoj, održanome u Grazu. Skladati je počela nakon 1881, a njezine skladbe izvodile su se u koncertnim dvoranama širom Europe. Osobito se ističe koncert održan 23. III. 1889. u dvorani Bösendorf u Beču, na kojemu je pjevačica Hildegard Stradal otpjevala sedam Lujzinih skladbi. Povodom srebrnoga pira koji je Lujza 1. X. 1906. proslavila s grofom Rudolfom iskovana je spomen-medalja (u vlasništvu Muzeja povijesti umjetnosti u Beču).

LIT.: »Bolnica sv. Marije« u Moždencu, u: Župa sv. Vida i sv. Jurja u Madžarevu, Madžarevo–Novi Marof–Zagreb 2008. • A. Koščak, Grofica Lujza Erdődy – pijanistica i skladateljica, u: Podno Grebengrada, Sub castro Greben (zbornik radova), Zagreb 2011.

O. MARTINČIĆ

Erdődy, Sidonija, udana **Rubido**, sopranistica (Razvor kraj Kumrova, 7. II. 1819 – Gornja Rijeka kraj Križevaca, 17. II. 1884). Kći Karla V. Erdődyja i Henrijete Harbuval Chamaré. Djetinjstvo je djelomično provela na obiteljskome imanju u Razvoru kraj Kumrova. Pjevanje je učila u altistice Nanette Karlitzky, a glazbenu teoriju u

njezina supruga violinista Ferdinanda Karlitzkoga, članova gostujuće njemačke operne družine. Usavršavala se vjerojatno za boravka u Beču 1839–41. Datum njezina prvog nastupa navodi se različito; po Kuhačevu mišljenju to se zbilo u ožujku 1833. ili vjerojatnije 1835. Povodom prvoga koncertnog nastupa pjevala je, uz ostalo, solopopijevku Ferde Livadića na hrvatskome i nakon »gromovitog« pljeskanja dodala Livadićevu budnicu na Gajev tekst *Još Hrvatska nij' propala*. Time je dala odlučujući poticaj uvođenju hrvatske riječi na koncertne priredbe. Pristajući uz hrvatske preporoditelje, nastupala je i idućih godina na koncertima (uvijek dobrotvorno) te promicala hrvatsku glazbu. God. 1838. na njezin je poticaj održan u zagrebačkome kazalištu Narodni ilirski veliki koncert, na kojemu je s drugim solistima pjevala odlomke iz Bellinijevih opera, za tu prigodu prevedenima na »ilirski« jezik. Na »narodnome balu« domorodaca u zagrebačkoj Streljani u siječnju 1842. povel je *Hrvatsko kolo* koje je uglazbio Vatroslav Lisinski pa je njoj u čast spjevana domoljubna prigodnica. God. 1843. udala se za Antuna Rubida i kraće vrijeme nije nastupala, ali već 1844. pridružila se Albertu Štrigi u njegovu promicanju prve hrvatske opere *Ljubav i zloba* koju tih godina stvara Lisinski, pa je na koncertu u Streljani 8. IX. 1844. prvi put pjevala dvije arije i s tenorom A. Štrigom dvopjev iz te opere. Na »muzikalnoj zabavi za pospešenje predstavljanja novostavljene opere...« 21. II. 1845. izvela je dvije arije i s baritonom Franjom Stazićem dvopjev, a na koncertu 7. III. 1845. pjevala je popijevku V. Lisinskog *Ona i moja duša*. Na prazidbi *Ljubavi i zlobe*, 28. III. 1846, i na sljedećim izvedbama tumačila je glavnu žensku ulogu, Ljubicu, i prema izvješćima pridonijela golemu uspjehu opere. U znak zahvalnosti Stanko Vraz spjevao joj je sonet *Zar si, dušo, u raj se zaniela* (s prvotnim naslovom: *Visokorodnoj gosposji Sidonii Rubido, rodjenoj grofici Erdődy, kano Ljubici u prvoj ilirskoj operi...*, *Danica*, 1846, 14), a anonimni autor(i) prigodnicu *Uspomenica domorodkinjam i domorodcem na prvoj operi*. Ulogu Ljubicu pjevala je i na ponovnoj izvedbi opere u listopadu 1847. Poslije nije javno nastupala, već se posvetila dobrotvornomu radu, utemeljivši, uz pomoć svoje sestre Aleksandrine Kulmer i Josipe Vancša, prvi hrvatski zavod za nezbri nutu djecu, »zagrebačko pjestovališće«. Bila je počasna članica Hrvatskoga glazbenog zavoda i 1861–65. njegova pokroviteljica. Nakon smrti supruga 1863. povu-

SIDONIJA ERDŐDY

kla se na obiteljsko imanje u Gornjoj Rijeci, gdje je i pokopana. Nazvana prvom hrvatskom koncertnom pjevačicom i prvom opernom primadonom (F. K. Kuhač), Sidonija je počela nastupati u mladenačkoj dobi, dajući svoj prinos hrvatskomu preporodnom pokretu. S obzirom na glasovno i tehnički zahtjevne arije Ljubicu, koje obiluju koloraturama ali i dramskim nabojem, nedvojbeno je posjedovala sopran odgovarajućega raspona i visoko odnjegovanu vokalnu tehniku. Njezin je lik u krugu najzaslužnijih preporoditelja prikazan na Bukovčevu zastoru u HNK-u.

LIT.: N. Jagarčec, Sidonija Rubido Erdődy (katalog izložbe), Kumrovec 1996. • I. Ajanović-Malinar, Hrvatski biografski leksikon, 4, Zagreb 1998.

R.

Erpenja, Mala, naselje u sastavu općine Krapinske Toplice, zapadno od upravnoga sjedišta; 526 stanovnika. Sastoji se od zaselaka patronimičkih naziva, raštrkanih duž doline Erpenjščice, pritoka Horvatske. U središtu je naselja kapelica Majke Božje Bistričke, podignuta 1915. kao zavjet mještana braće Šošćarić nakon njihova povratka s bojišta u Galiciji. Nedaleko od kapelice stajala je kurija, koja je

PJESMA STJEPANA LEPEEÁ NAPISANA U ČAST GROFICE LUJZE ERDŐDY, 1904.

Lujza Erdődy

